

Speciale editie

Op weg naar nieuwe aanpak van stimuleringsbeleid

Per 1 januari van dit jaar heeft de provincie Drenthe de bijdrage voor het stimuleringsbeleid voor agrariërs in Drentse grondwaterbeschermingsgebieden stopgezet. WMD heeft besloten om de resultaatbeloning te beëindigen, maar het stimuleringsbeleid op een andere manier voort te zetten. Het stimuleringsbeleid werd in 1994 in het leven geroepen als aanvulling op de schadevergoedingsregeling uit 1989. Daartoe hebben WMD en LTO Noord onder regie van de provincie Drenthe opeenvolgende convenanten voor telkens een aantal jaren gesloten. De resultaatbeloning was een van de onderdelen van het beleid. Akkerbouwers en veehouders konden jaarlijks aanspraak maken op een financiële vergoeding voor een efficiënt gebruik van gewasbeschermingsmid-

delen, resulterend in lagere milieubelasting en verminderde uitspoeling van nutriënten naar het grondwater. De resultaatbeloning heeft zich lange tijd bewezen als een effectief middel, maar WMD wil nu langs een andere weg investeren in kennisontwikkeling, innovatieve projecten en bewustwording. Het doel blijft immers overeind staan: duurzame bescherming van het grondwater als bron van ons drinkwater. Op 15 maart organiseert WMD een symposium om samen met agrariërs, provincie Drenthe, LTO Noord en andere deskundigen van gedachten te wisselen over een nieuw stimulerend beleid. In deze uitgave van Balans wordt een aantal standpunten en visies alvast uiteengezet.

Geertje Enting en Norbert Veldkamp

Norbert Veldkamp en Geertje Enting van WMD

Tijd voor vernieuwing, samen met de landbouw

Sinds de invoering van het provinciale grondwaterbeschermingsbeleid in 1989 en de steeds strenger wordende milieuwetgeving heeft WMD een duidelijke verbetering van de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden (gwb) waargenomen. “De activiteiten uit het stimuleringsbeleid en de resultaatbeloning hebben daar zeker toe bijgedragen”, is de overtuiging van Norbert Veldkamp, manager Onderzoek en Plannen en Geertje Enting, beleidsmedewerker Grond en Groen van WMD. Samen met hen kijken we terug en vooruit.

“Het stimuleringsbeleid heeft zich ontwikkeld van schadevergoedingsregeling naar resultaatbeloning en activiteiten gericht op bewustwording en kennisontwikkeling. Een verschuiving van wettelijk naar bovenwettelijk”, vertelt Geertje. “Samen met de landbouw en de provincie Drenthe hebben we succesvolle, innovatieve projecten op touw gezet. Mooie voorbeelden uit het recente verleden zijn ‘Bezem door de middenkast’ en ‘Demo sleepdoek in Drenthe’. In de beginjaren ging de aandacht vooral uit naar gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest. Later zijn we ons met de kennisgroepen steeds meer gaan richten op de totale kringloop in de bodem. Grondwaterkwaliteit hangt tenslotte nauw samen met bodemkwaliteit, bodemvruchtbaarheid, bodemgerelateerde ziekten en bemesting. Meer kennis over deze onderwer-

pen is bovendien bevorderlijk voor het rendement van de agrarische bedrijven. Waar belangen eens tegenstrijdig waren, zijn ze toch dichterbij elkaar gekomen. En uiteindelijk heeft iedereen belang bij schoon drinkwater.”

Betere balans sorteert effect

“Het is een voortdurend zoeken naar de juiste balans tussen belangen”, bevestigt Norbert. “Het effect van de gezamenlijke inspanningen laat zich helaas niet goed in getallen uitdrukken. Daar gaat zo maar een generatie boeren overheen. Stoffen die al tientallen jaren niet meer worden toegepast in de landbouw, treffen we nu nog aan in de waterwinputten. Wel meetbaar is de forse daling van het aantal milieubelastingpunten bij de meeste teelten, evenals van de afnemende mineralenoverschotten bij de veehouders. De kennisgroepen

en de proef- en demovelden hebben een uitgebreid overzicht opgeleverd van knelpunten en risico's. Dat hebben we allemaal aan het stimuleringsbeleid te danken. Minstens zo gelukkig zijn we uiteraard met de toegenomen bewustwording bij deelnemende boeren en de kennis die binnen de kennisgroepen akkerbouw en veehouderij is opgedaan."

Vrijblijvend

WMD betreurt het dat de resultaatbeloning en het convenant beëindigd zijn zonder dat al duidelijk is hoe het nieuwe stimuleringsbeleid wordt ingevuld. Wel is WMD van mening dat het tijd is voor een nieuwe aanpak. Geertje: "Een zwak punt van de huidige resultaatbeloning en de activiteiten is dat we er niet in geslaagd zijn om alle boeren in de gwbg in het beleid mee te krijgen. Zij nemen er namelijk op vrijwillige basis aan deel. Dat leidt tot versnippering. Daarbij is het aantal deelnemers ook nog eens afgenomen: van 136 boeren in 1997 naar 55 boeren in 2010. Als gevolg van bedrijfsvergrotingen daalde het aantal aangemelde hectares overigens minder snel: van 2000 naar 1500."

Gewijzigd inzicht

"Daarnaast zijn we tot het inzicht gekomen dat middelen die wél goed zijn voor het grondwater, dat niet per definitie ook voor het bodemleven zijn. We

moeten er juist naartoe dat zij allebei op peil worden gehouden", aldus Norbert. "Wat ook meespeelt, is dat fabrikanten er uit kosten oogpunt steeds vaker voor kiezen om voor nieuw ontwikkelde middelen geen toelating voor de gwbg aan te vragen. Vanuit onze koepelorganisatie VEWIN wordt druk gelobbyd om dat tijt te keren. Wel moet gezegd dat leveranciers van gewasbeschermingsmiddelen in hun voorlichting aan boeren steeds meer aandacht zijn gaan besteden aan het milieu. Zij benadrukken dat aanbevolen doseringen ook echt niet overschreden moeten worden. Dat juichen wij zeer toe."

Focus op lange termijn

Hoe het nieuwe stimuleringsbeleid er ook uit gaat zien, WMD blijft inzetten op samenwerking met de agrarische sector. "We kunnen niet zonder de inbreng van kennis uit de landbouw", stelt Norbert. "We zoeken vooral aansluiting bij projecten die al met kennisbevordering bezig zijn. Ons lidmaatschap van het Kenniscentrum Agro Noord-Nederland (KANON) is daar een mooi voorbeeld van. We gaan meer investeren in projecten met een lange-termijnfocus, bijvoorbeeld op het gebied van bodemstructuur en bodemleven en de inzet van sensortechnologie in precisielandbouw. Wij hopen dat de provincie Drenthe bereid is om dergelijke projecten in het Grondwaterfonds onder te brengen. Er kan immers

een constructieve bijdrage mee worden geleverd aan de in 2010 vastgestelde Omgevingsvisie Drenthe. Daarin wordt benadrukt dat de Drentse grondwatervoorraad - 'het blauwe goud' - een grote waarde vertegenwoordigt."

Kennisdeling blijft belangrijk

"Mooie projecten die onlangs nog in gang zijn gezet, zijn 'Boeren met biodiversiteit' en 'Waterkwaliteit bij de wortel aangepakt', besluit Geertje. "Ook in de toekomst blijven we partijen als HLB, DLV en agrariërs in de gwbg bij elkaar brengen. Dat levert voor iedereen winst op, zo hebben we telkens weer ervaren. Ook hopen we dat het symposium op 15 maart veel goede ideeën voor de toekomst oplevert."

Kengetallen 1997-2010

Totaal aantal hectares:	24.290
Totaal aantal deelnemers over de jaren:	1.321
Uitbetaald aan resultaatbeloning:	€ 1.193.913,-
Bijzonderheden:	2 biologische akkerbouwbedrijven Bijzondere teelten: hazelnoot, zonnebloem, Parijse wortel, asperges, bonen, teff

Provincie Drenthe blijft inzetten op stimulerend beleid

Een forse bezuinigingsopdracht heeft de provincie Drenthe doen besluiten om de structurele subsidie aan het stimuleringsbeleid te beëindigen. Anton Dries, bij de provincie onder meer verantwoordelijk voor het gewasbeschermingsmiddelenbeleid, begrijpt dat dit besluit de betrokken partijen heeft overvallen. "Het was nogal abrupt", erkent hij. Graag benadrukt hij dat dit niet het einde betekent van stimulerend beleid.

Anton Dries

Het stimuleringsbeleid heeft veel goeds gebracht, vindt Anton Dries. "Zeker waar het de bewustwording en gedragsverandering rond het gebruik van bestrijdingsmiddelen betreft. Ik denk dat deelnemen

de boeren in de gwbg veel baat hebben gehad bij hun deelname. Dankzij de stimuleringsprojecten en de kennis die hen ter beschikking werd gesteld, hadden zij een voorsprong op boeren buiten de gwbg die zich met steeds strengere regelgeving geconfronteerd zagen. Ik ben dan ook blij dat de kennisgroepen van WMD gewoon doorgaan."

Gebiedsgerichte aanpak

"Zorgvuldig omgaan met de zoetwatervoorraad blijft een speerpunt in het provinciale beleid, conform de Omgevingsvisie voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe tot 2020. Ook de Europese Kaderrichtlijn Water vereist dat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in 2015 aan bepaalde normen voldoet. Voor deze opgave hebben we de medewerking van iedereen die in de gwbg woont en werkt hard nodig. Het provinciale beleid zal zich nadrukkelijk ook richten op stimulering

van duurzaam terreinbeheer door overheden, particulieren en andere grondbeheerders. Welke stimuleringsprojecten er komen, is nog niet precies bekend, maar de aanpak zal in ieder geval een gebiedsgericht karakter krijgen. Hiervoor zal worden samengewerkt met gemeenten vanwege hun verantwoordelijkheid voor de gemeentelijke water- en rioleringsplannen. Per grondwaterbeschermingsgebied worden gebiedsdossiers opgesteld en uitgevoerd, op basis waarvan naar oplossingen wordt gezocht voor bestaande risico's voor het grondwater."

Stimuleren van innovatie

Norbert Veldkamp en Geertje Enting doen in deze nieuwsbrief de suggestie om stimuleringsprojecten uit het Grondwaterfonds te financieren. "Dat zou best een optie kunnen zijn", verwacht Anton Dries. "Ik kan me voorstellen dat we een stimuleringsbijdrage verlenen voor innovatieve technieken in de landbouw, bijvoorbeeld spuitmachines met sensoren of de aanschaf van een sleepdoek. Hoe dan ook, ik hoop dat we op basis van de mooie resultaten van de afgelopen jaren tot een constructief vervolg kunnen komen met elkaar."

Cors van den Brink, adviseur bodem- en grondwaterbeheer

Tot nu toe bereikt resultaat biedt perspectief voor alle partijen

Een van de sprekers op het symposium op 15 maart is dr. ir. Cors van den Brink. Namens zijn werkgever Royal Haskoning adviseert hij overheidsorganisaties, onder andere de provincie Drenthe, op het gebied van bodem- en grondwaterbeheer. Wat vindt Cors als relatieve buitenstaander van het stopzetten van de huidige stimuleringsregeling en de resultaatbeloning en wat zou hij de betrokken partijen willen adviseren?

“Aan de ene kant is het jammer dat wat ooit met groot enthousiasme is opgezet, nu wordt stopgezet. Maar je kunt de discussie ook positief insteken door te kijken naar wat er bereikt is. In het algemeen leveren projecten en rapporten over duurzaam bodem- en waterbeheer veel kennis en nieuwe technieken op. Maar wat meestal de ontbrekende - en voor een duurzaam resultaat de meest onmisbare - schakel is, is bewustwording. En dat is nu juist wat met het stimuleringsbeleid en de resultaatbeloning wel is bereikt. Dit toegenomen bewustzijn is dé basis om een goede doorstart succesvol te kunnen maken. In welke vorm dan ook. Alle betrokken partijen mogen daar trots op zijn. Het is het pareltje dat zij in hun etalage mogen zetten.”

Effect van omgekeerd denken

“Van alle provincies heeft Drenthe het 't langst volgehouden met de resultaatbeloning. Maar de tijdgeest is veranderd. Dat betekent dat de zaak anders benaderd moet worden en dat gebeurt ook al. Neem bijvoorbeeld 'Koeien en Kansen' waarbij vanuit milieukundige randvoorwaarden - de maximaal toegestane emissie - wordt bekeken hoe de bedrijfsvoering daarop aangepast moet worden. Op het eerste oog denk je dan: daar moet geld bij. Maar wat blijkt? Door een betere benutting van de nutriënten blijft de uitspoeling onder de norm en heeft de boer een beter bedrijfsresultaat. Een mooi voorbeeld van omgekeerd denken.”

Inspelen op toekomstig beleid

“Wat voor de landbouwsector goed is om te beseffen, is dat mestbeleid en toelatingsbeleid van bestrijdingsmiddelen op termijn alleen maar strenger worden. Tegelijkertijd wordt in landelijk en Europees beleid steeds meer belang gehecht aan duurzaam bodembeheer via het bewuster benutten van ecosysteemdiensten zoals het plaagwerend vermogen en de vochtregulerende werking die de bodem van nature heeft. Om daar op

Cors van den Brink

in te kunnen spelen, is kennis nodig. Daarom is het goed dat de kennisgroepen van WMD blijven bestaan. Die hebben de afgelopen jaren veel aandacht aan ondermeer het bodemleven en de

kwaliteit van pootgoed besteed in plaats van uitsluitend aan bestrijdingsmiddelen en nutriënten.”

Kennisoverdracht en begeleiding

“In Overijssel stelt de overheid bedrijfsadviseurs ter beschikking om de boer één-op-één te helpen met het omvormen van de bedrijfsvoering. Ik kan me voorstellen dat in Drenthe iets vergelijkbaars van de grond komt. Ik verwacht niet dat boeren op korte termijn al met strengere wetgeving te maken krijgen. Maar de boer heeft feitelijk twee opties: op de oude voet doorgaan of - voor een gezond toekomstperspectief - de nu geboden kennis en begeleiding met beide handen aannemen. In de landbouw bestaan diverse maatregelen en technieken waarbij op korte termijn winst valt te behalen voor bedrijf en milieu. Neem de sleepdoek of 'Koeien en Kansen'; als boer zou ik precies willen weten wat dit mij oplevert. Dat is volgens mij waar het stimuleringsbeleid 'nieuwe stijl' zich op moet richten. Een aantal maatregelen is eenvoudig zelf te treffen, andere vragen om extra kennisoverdracht en begeleiding. Daar kunnen de kennisgroepen een rol in spelen. Doe er als boer je voordeel mee, zou ik zeggen, zodat je op lange termijn niet vastloopt.”

Akkerbouwers Willem Koerts en Henderikus Houwing

Niet logisch dat de resultaatbeloning ophoudt

Willem Koerts is voorzitter van het Overlegorgaan van boeren in de gwbg uit Beilen, Holtien, Hoogveen en Leggeloo en Henderikus Houwing zit in het Overlegorgaan van Valtherbos en Noordbargeres. Een of twee keer per jaar voeren zij overleg met WMD en LTO Noord. Beide akkerbouwers vinden het niet logisch dat de resultaatbeloning wordt beëindigd.

Compensatie is nodig

“Wat mij ook steekt”, zegt Henderikus Houwing, “is dat tijdens een bijeenkomst medio vorig jaar nog werd aangekondigd dat de convenant gecontinueerd zou worden. Slechts een paar maanden later zegt de provincie eenzijdig de bijdrage op. Blijkbaar heeft dat WMD zo gedemotiveerd dat zij besloten de resultaatbe-

het geld dat partijen wél beschikbaar willen stellen vooral bedoeld is om werkgelegenheid te creëren. Kennisbijeenkomsten, cursussen, deskundigen die langs komen... maar daar hebben boeren helemaal geen tijd voor, hoogstens in januari. En niet om mezelf op de borst te kloppen, maar ik weet alles al en mijn collega's ook. Ik zit 45 jaar op de spuitmachine. Ook voor allerlei handmatige en mechanische bewerkingen als alternatief hebben we geen tijd. Het heeft dus geen zin om middelen te verbieden. Daar zijn de bedrijven te groot voor. Wij hebben ook onze verplichtingen naar de bank!” Houwing: “En laten we elkaar niet voor de gek houden: het was vooral de resultaatbeloning die het voor ons zinvol maakte om aan al die extra activiteiten deel te nemen. Natuurlijk heeft het ons kennis opgeleverd, maar langs andere wegen komt de informatie ook wel bij ons binnen. Die externe begeleiding is ook nog eens duur. Allemaal geld dat niet op het erf terecht komt.”

Korte lijnen

Wat moet er volgens de akkerbouwers gebeuren? Houwing: “WMD en de provincie moeten zich nogmaals grondig afvragen waar zij met de grondwaterbeschermingsgebieden naar toe willen. Het water moet schoner dan schoon, dat staat vast. Laat overbodige kosten dan achterwege en kom tot een financiële oplossing die voor iedereen interessant is. De resultaatbeloning is voor ons een noodzakelijke vergoeding en voor WMD een goede investering in schoon water, kennis en bewustwording.”

Koerts: “Ik ben voor korte lijnen tussen WMD en de boeren zelf. Samen blijven overleggen, een goede registratie van middelengebruik en een redelijke vergoeding. Alleen deskundige partijen als Agrifirm heb je daar bij nodig om het gewenste resultaat te bereiken. Tijdens het symposium op 15 maart zal ik precies vertellen hoe ik erover denk.”

Willem Koerts legt uit: “WMD wil dat wij bepaalde middelen niet gebruiken. Met elkaar overleggen we dan welke alternatieven er zijn en welke vergoedingen daar tegenover staan. Dit systeem heeft altijd goed gefunctioneerd. Waarom zou je daar dan mee ophouden? Als er geen verschil meer zou zijn tussen middelengebruik in de gwbg en de reguliere landbouw, dan zou het te begrijpen zijn. Dat verschil is in de loop der jaren inderdaad wel kleiner geworden. Maar zolang de toelating van middelen nog steeds niet hetzelfde is, vind ik het kortzichtig beleid.”

loning stop te zetten. Ik begrijp het niet. Het is juist de vergoeding die zorgt dat het financieel verantwoord is om milieuvriendelijke middelen toe te passen. Als dat geld wegvalt, zal elke boer in de gwbg opnieuw gaan inventariseren wat de werking van middelen is en wat ze kosten. Hij zal weer gaan voor het goedkoopste middel dat goed werkt. Onderschat niet de bedragen waar het op een grootschalig bedrijf om gaat.”

Overbodig en tijdrovend

Wat verwacht Koerts dat er gaat gebeuren? “Ik heb zo'n vermoeden dat

CONTACTPERSONEN

Vragen of opmerkingen over de Uitvoeringsregeling? Neem contact op met Geertje Enting, beleidsmedewerker bij de afdeling Grond en Groen.
T (0592) 85 44 45
E g.enting@wmd.nl.

Ook kunt u zich wenden tot Astrid Bleijleven, administratief medewerker bij de afdeling Grond en Groen.
T (0592) 85 44 46
E a.bleijleven@wmd.nl.